

Mudurnu Kentsel Sit Alanının Bütüncül Koruma Yaklaşımı Çerçevesinde İncelenmesi

An Examination of the Mudurnu Urban Conservation Area within the Framework of a Holistic Conservation Approach

Önder Tekingündüz¹, Zeki Demir², Gül Tekingündüz^{3*}

¹ Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Mimarlık ve Şehir Planlama Bölümü,
Bolu, Türkiye.
ror.org/01x1kqx83

² Düzce Üniversitesi Orman Fakültesi,
Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Düzce,
Türkiye.
ror.org/04175wc52

³ Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi,
Ormancılık Bölümü, Bolu, Türkiye.
ror.org/01x1kqx83

*Sorumlu yazar / Corresponding author:
gulakbulut@ibu.edu.tr

Öz: Mudurnu Kentsel Sit Alanı, Osmanlı dönemini yansıtan mimari dokusu, devam eden Ahilik geleneği, hem somut hem de soyut kültürel miras değerleri ile Türkiye'nin tarihi kentsel mirası açısından önemli bir örnektir. Bu çalışma, Mudurnu'da Tarihi Kentsel Peyzaj yaklaşımı kapsamında yerel halkın görüşlerini değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda koruma faaliyetleri ile kültürel miras arasındaki ilişkinin yerel düzeyde nasıl değerlendirildiği araştırılarak, Tarihi Kentsel Peyzaj yaklaşımı çerçevesinde öneriler geliştirilmiştir. Araştırmanın verileri; saha ziyaretlerinde elde edilen gözlem ve değerlendirmeler ile yerel halk ve muhtarlarla yapılan anket uygulaması ile toplanmıştır. Mudurnu'nun tarihi ve kültürel geçmişi, yalnızca fiziksel yapılar ile sınırlı olmayıp, sosyal hafıza ve geleneksel yaşam değerleriyle bir bütün oluşturmaktadır. Bulgular yerel halkın özellikle tarihi yapılar, kültürel unsurlar ve ekonomik sektörler açısından duyarlı olduğunu, bununla birlikte planlama ve uygulama süreçlerinde katılım, iletişim gibi konularda gelişmeye açık alanların bulunduğunu açıklamaktadır. Araştırmanın sonuçları Tarihi Kentsel Peyzaj yaklaşımı çerçevesinde, Mudurnu'nun tarihsel geçmişi, yerel yaşam ve kültürel gelenekleri, toplumsal hafızası, sürdürülebilir ve katılımcı koruma modelleri için önemli fırsatlar sunmaktadır. Mudurnu'da; katılım odaklı yönetim mekanizmalarının oluşturulması, doğal kaynakların ve değerlerin koruma faaliyetleri açısından güçlendirilmesi, kalkınmaya yönelik ekonomik sektörlerin geliştirilmesi tarihi kentte koruma anlayışının sürdürülebilirliği açısından önemlidir. Tarihi Kentsel Peyzaj yaklaşımı doğrultusunda geliştirilecek stratejiler, hem Mudurnu'nun tarihi dokusunun korunmasına hem de UNESCO Dünya Mirası kriterleriyle daha uyumlu bir yönetim modeli oluşturulmasına katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: HUL yaklaşımı, Kentsel sit alanı, Tarihi kent, Kültürel peyzaj

Abstract: Mudurnu Urban Conservation Area represents a significant example of historic urban heritage in Türkiye with its Ottoman-period architectural fabric, Ahi tradition, and tangible and intangible cultural heritage values. This study aims to assess the views of the local community regarding the Historic Urban Landscape approach in Mudurnu. In this context, recommendations were developed within the framework of the Historic Urban Landscape approach by examining how the relationship between conservation efforts and cultural heritage is assessed at the local level. The data for the study were collected through observations and assessments made during field visits, as well as through surveys conducted with local residents and neighborhood representatives (muhtars). Mudurnu's historical and cultural heritage is not limited to physical structures alone; it forms an integral whole with social memory and traditional values. The results show that the local community is particularly sensitive to historical structures, cultural elements and economic sectors; however, there is room for improvement in areas such as participation and communication during the planning and implementation processes. Within the framework of the Historic Urban Landscape approach, the results of the research reveal that Mudurnu's historical past, local life, and cultural traditions, as well as its collective memory, offer significant opportunities for sustainable and participatory conservation models. In Mudurnu, establishing participatory governance mechanisms, strengthening efforts to protect natural resources and cultural assets, and developing economic sectors aimed at rural development are crucial for ensuring the sustainability of conservation efforts in this historic town. Strategies developed in line with the Historic Urban Landscape approach will contribute both to the preservation of Mudurnu's historic character and to the creation of a management model that is more aligned with UNESCO World Heritage criteria.

Keywords: HUL approach, Urban conservation area, Historic city, Cultural landscape

Geliş / Received: 20.02.2026
Revizyon / Revision: 11.04.2026
Kabul / Accepted: 27.04.2026
Yayınlanma / Online: 18.06.2026

I. GİRİŞ

Kent, insanların ortak yaşam gereksinimlerinin bir sonucu olarak ortaya çıkan; siyasal, ekonomik, teknolojik ve sosyo-psikolojik faktörlerinde etkisiyle şekillenen ve zaman içinde gelişen çok boyutlu bir yerleşim ve toplumsal örgütlenme biçimidir (Güven, 2016). Kent kavramının çok yönlü yapısı ve farklı bilim dalları ile ilişkili olması nedeniyle farklı şekillerde tanımlanmaktadır (Fedorenko ve Kolos, 2023). Kentler, altyapı ve üst yapı olanaklarının geliştiği, bununla birlikte mekansal planlamanın olduğu alanlardır. Tarihi kentler ise kentsel yapının zaman içerisinde birikim göstererek geliştiği ve geçmişin izlerini yansıtan alanlardır (UNESCO, 2011). Bu açıdan tarihi kentler ortak kültürel mirasın korunması bakımından da önemli yerleşim alanlarıdır. Tarihi kentler yalnızca fiziksel unsurlarıyla değil, aynı zamanda toplumsal hafıza, kimlik ile aidiyet duygusunu da içeren değerleriyle de öne çıkmaktadır (Koçan ve Çorbacı, 2015; Demirarslan, 2018). Tarihi çevreler toplumların geçmişlerine ait; kültürel değerleri, yaşam biçimleri ve sosyal yapıları gibi farklı unsurları içermektedir (Koçan ve Çorbacı, 2016). Dolayısıyla tarihi çevreler kentlerin tanınırlığına katkı sunmaktadır. Bu noktada kent ve kültür birbirini besleyen ve destekleyen kavramlar olarak değerlendirilebilir. Kentleşme neticesinde, doğal çevre ve insan etkileşimi ile peyzaj şekillenmekte olup, zaman içerisinde de değişim gösterebilmektedir (Antrop, 2004). Kentsel peyzajla ilişkili olarak öne çıkan bir diğer kavram olan kültürel peyzaj ise; insanların tarih boyunca doğal çevre ile kurmuş olduğu ilişki neticesinde şekillenen çok bileşenli yapıyı ifade etmektedir. Kültürel peyzaj, doğa ve kültürün, somut ve soyut mirasın, biyolojik ve kültürel çeşitliliğin kesişme noktasında yer alır (Rössler, 2006). Burada kültürel peyzaj, insan ve doğa etkileşiminin tarihsel süreçte oluşturduğu genel çerçeveyi tanımlarken; kentsel peyzaj bu etkileşimin kent ölçeğinde olan yansımalarını ifade etmektedir. UNESCO; 1992 yılında kültürel peyzaj kavramını Dünya Mirası Programı'na dahil etmiş ve 2011 yılında yayınladığı tavsiye kararı ile kentlerin doğal ve kültürel miras değerlerinin bir bütün olarak değerlendirilmesinin önemine vurgu yapmıştır (UNESCO, 2011).

Koruma yaklaşımları, toplumların geçmişten günümüze kadar kültürel ve sosyo-ekonomik değerlerini yansıtan fiziki çevreyi korumaya, günümüzdeki değişen ihtiyaçlara yanıt verecek biçimde sürdürülebilirliğini sağlamaya katkı sunar. Bu açıdan kültürel mirasa ilişkin koruma çalışmalarının sürdürülebilir kalkınma hedeflerine entegre edilmesi önemlidir (Li ve Tang, 2024). Kentsel dokunun mevcut yaşam pratikleri ile bütünleşmesi ve kültürel öğelerin sürdürülebilir biçimde topluma fayda sağlaması, sürdürülebilir kalkınma ve toplumsal refah açısından da önemlidir (Elyasi ve Yamaçlı, 2023). Kentsel koruma anlayışı, başlangıçta yapıların fiziksel unsurlarına odaklanırken (Taylor, 2018), zamanla Tarihi Kentsel Peyzaj yaklaşımı ile birlikte yapıların çevreleri, sosyal ve kültürel değerleriyle birlikte ele alındığı bir yaklaşıma dönüşmüştür (Ripp ve Clifford, 2025). Uluslararası düzeyde yayımlanan belgeler (bildirge, sözleşme, deklarasyonlar vb.) koruma kavramının planlama süreçlerine entegre edilmesinde önemli araçlardır.

Tarihi Kentsel Peyzaj (Historic Urban Landscape – HUL), “topluluk ve tarihi merkez” kavramlarından farklı olarak daha geniş kentsel bağlam ile coğrafi ortamı kapsayan, doğal ve kültürel değerlerin etkileşimiyle birikimli biçimde oluşan kentsel alanlardır (UNESCO, 2011). HUL kavramı, kültürel mirasın korunması ve yönetimine ilişkin mevcut ilke ve politikaları kapsayan, disiplinlerarası ve değer temelli bir peyzaj yaklaşımıdır (Ginzarly vd., 2019). HUL, doğal fiziksel özellikler, mekansal yapılar, doğal özellikler ile sosyal, kültürel, ekonomik değerlerin karşılıklı ilişkilerini dikkate alarak tarihi alanların korunması ve yönetilmesinde bir peyzaj yaklaşımı önermektedir (UNESCO, 2011).

Bu çalışma tarihsel, kültürel ve mimari açıdan önemli bir birikime sahip olan Mudurnu Kentsel Sit Alanı'nı, HUL yaklaşımı çerçevesinde incelemeyi amaçlamaktadır. Erken Osmanlı döneminden itibaren önemli bir merkez olarak gelişen Mudurnu; ahilik geleneği, özgün kentsel dokusu ile somut ve soyut kültürel miras değerlerini bir arada barındırmaktadır. Mudurnu'da günümüzde devam eden “Esnaf Duası” geleneğinin UNESCO Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi'nde yer alması ve Mudurnu'nun “Tarihi Ahi Kenti” olarak UNESCO Dünya Mirası Geçici Listesi'ne dahil edilmesi, kentin miras değeri açısından önemini ortaya koymaktadır.

Çalışmada, Mudurnu Kentsel Sit Alanı, HUL yaklaşımı açısından değerlendirilmiştir. Literatürde HUL yaklaşımını kavramsal açıları (Gong vd., 2025; Rey-Pérez ve Pereira Roders, 2020) ile planlama ve politikalar üzerinden ele alan çeşitli çalışmalar bulunmaktadır (Fayad ve Buckley, 2019). Ancak HUL yaklaşımını ve altı adımını değerlendiren vaka çalışmaları sınırlıdır (Rey-Pérez ve Pereira Roders, 2020). Bu çalışmada HUL ilkelerinin yerel ölçekte nasıl algılandığına ilişkin elde edilen değerlendirmelerin, literatüre katkı sağlaması beklenmektedir. Bu yönüyle araştırma, Mudurnu Kentsel Sit Alanı'nda, HUL yaklaşımını yerel halkın algıları üzerinden değerlendirmesi bakımından benzer çalışmalardan ayrılmaktadır. Anket verilerine dayalı analizler aracılığıyla elde edilen bulguların; tarihi kentlerde HUL yaklaşımının uygulanabilirliğine ilişkin literatüre özgün bir katkı sunacağı düşünülmektedir.

II. MATERYAL METOT

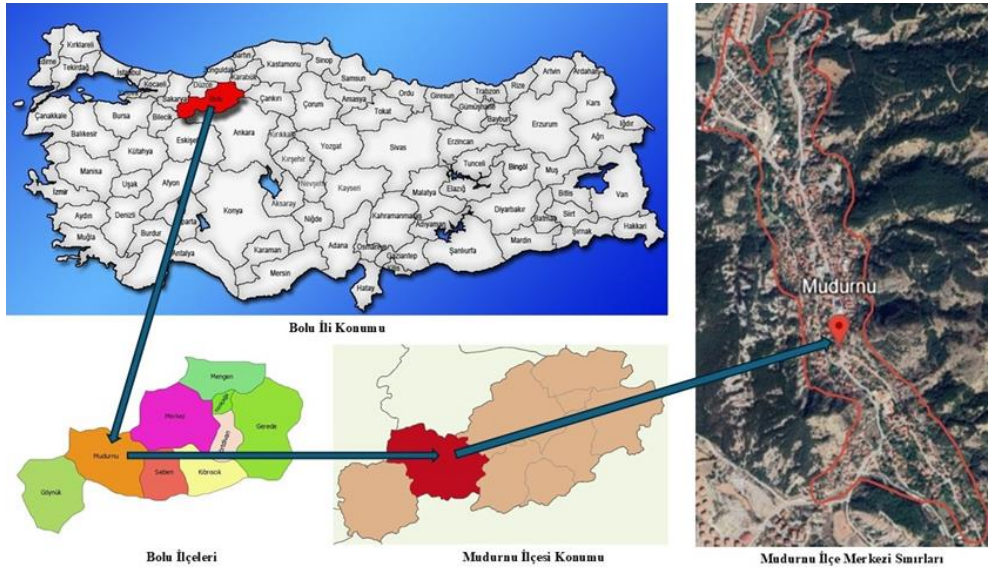
A. Çalışma Alanı

Türkiye'de Karadeniz Bölgesi, Batı Karadeniz Bölümü'nde, Bolu il sınırları içerisinde yer alan Mudurnu, 40°19'–40°39' kuzey paralelleri ile 30°50'–31°30' doğu meridyenleri arasındadır (Mudurnu Kaymakamlığı, 2025). Mudurnu; Düzce, Göynük, Nallıhan, Seben ve Bolu merkez ilçeleriyle çevrilidir. 2024 yılı TÜİK verilerine göre nüfus, 5.202 kişi ilçe merkezinde, 13.158 kişi belde ve köylerde olmak üzere toplam 18.360 kişidir (TÜİK, 2025). İlçe yüzölçümü 1.349 km², deniz seviyesinden olan yükseklik ise 840 m'dir (Mudurnu Kaymakamlığı, 2025).

Mudurnu, tarihsel süreçte Prohitit, Frigya, Lidya, Pers, Roma, Bizans, Selçuklu, Osmanlı olmak üzere çeşitli yerleşimlere ev sahipliği yapmıştır (Bolu Valiliği, 2026). Mudurnu'nun tarihi ipek ve baharat yolu üzerindeki konaklama duraklarından biri olduğu bilinmektedir (Mudurnu Belediyesi, 2026a). İlçenin kültürel kimliğini şekillendiren temel unsurlardan biri Ahilik geleneğidir. Mudurnu'da her cuma günü çarşıda gerçekleştirilen "Esnaf Duası", Ahilik kültürünün günümüze taşınan önemli bir kültürel miras değeridir. Bu gelenek "Mudurnu Tarihi Ahi Kenti: Ahiliğin Tanıkları (Bolu)" adıyla 2015 yılında Türkiye'nin UNESCO Dünya Mirası Geçici Listesindeki Alanlar listesine dahil edilmiştir (UNESCO Türkiye Milli Komisyonu, n.d.a). Mudurnu Cittaslow Uluslararası Koordinasyon Komitesi tarafından da 05 Mart 2018 tarihinde, Türkiye'de 15. Cittaslow (Sakin Şehir) unvanını almıştır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, Bolu İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2026).

Araştırma alanı Mudurnu Kentsel Sit Alanı olup, Mudurnu'nun sahip olduğu somut olmayan kültürel miras unsurları da araştırmanın konuları arasındadır. Çalışmanın çerçevesi, UNESCO'nun HUL yaklaşımına dayanmaktadır. HUL yaklaşımı; sivil katılım araçları, bilgi ve planlama araçları, düzenleyici sistemler ve finansal araçlar olmak üzere farklı paydaşları ilgilendiren bir süreci kapsamı bakımından önemlidir (UNESCO, 2011). Literatürde HUL yaklaşımının uygulanmasına ilişkin, kullanılan araçların karar alma süreçleri açısından tek başına yeterli olmadığı ve kültürel değerlerin yerel ölçekte ekonomik, sosyal ve çevresel kalkınmaya dönüştürülmesinin gerektiği vurgulanmaktadır (Gravagnuolo ve Girard, 2017). Bu bağlamda, çalışma alanı olarak seçilen Mudurnu Kentsel Sit Alanı, HUL yaklaşımının yerel ölçekte uygulanabilirliğini ve somut olmayan kültürel mirasın önemini ortaya koymak için önemli bir veri sunmaktadır.

Mudurnu kent merkezi, Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 15.01.1991 tarih ile 1609 sayılı kararı neticesinde "Kentsel Sit Alanı" olarak tescil edilmiştir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara I Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu, 2019). Koruma Amaçlı İmar Planı esas alındığında Mudurnu kentsel sit alanı yaklaşık 76 ha'dır (İmpo İmar, 2015). İlçe merkezi, Bolu şehir merkezine 52 km uzaklıkta olup, güneybatıda Hisar ve Kulaklı tepeleri arasında kalan bir vadi içerisinde konumlanmaktadır (Şekil 1).

Şekil 1. Mudurnu'nun konumu ve sınırları.

Mudurnu kent merkezi, kuzey-güney doğrultusunda bir hat üzerinde gelişmiştir (Şekil 2). Kentin ana ulaşım aksı Bolu Caddesi'dir. Kent merkezinden Mudurnu Çayı geçmekte olup, bu hat aynı zamanda kenti ikiye bölmektedir. Topoğrafya eğimli bir yapı göstermektedir. Yapılaşma yamaçlara doğru dağınık biçimde konumlanmıştır.

Şekil 2. Mudurnu kentsel sit alanı.

B. Araştırma Yöntemi

Bu çalışmanın yöntemi, UNESCO tarafından geliştirilen HUL yaklaşımının altı aşamalı uygulama süreci esas alınarak oluşturulmuştur. HUL yaklaşımına ait aşamalar ve maddeler Tablo 1’de yer almaktadır. İlk 8 madde (md. 1–7/bütüncül değer, kültürel miras tanımı, vb.) çalışma kapsamında doğrudan uygulanabilir nitelikte olmadığından tabloya dahil edilmemiştir.

Tablo 1. HUL yaklaşımının uygulama süreci* (UNESCO Türkiye Milli Komisyonu, n.d.b).

Aşama/Kategori	Madde
1.Aşama (Tanımlama)	md. 8/bütüncül miras değeri
	md. 9/katmanlı kentsel peyzaj
	md. 10/bütüncül yönetim
	md. 11/sürdürülebilir kentsel gelişim
	md. 12/tarihi ve kültürel uyum
	md. 13/değerlere saygı ve etkileşim
2. Aşama (Zorluklar ve Fırsatlar)	md. 14/koruma ilkeleri
	md. 15/yönetim ve uyum
	md. 16/sosyo-ekonomik ve kültürel dönüşüm
	md. 17/kentleşme süreci
	md. 18/sürdürülebilir kentsel kalkınma
	md. 19/çevresel sürdürülebilirlik
3.Aşama (Politikalar)	md. 20/risk yönetimi
	md. 21/koruma politikaları
	md. 22/sorumluluklar
4.Aşama (Araçlar)	md. 23/katılım
	md. 24/yönetim araçları
5.Aşama (Kapasite oluşturma, Araştırma, Bilişim ve İletişim)	md. 25/kapasite geliştirme
	md. 26/araştırma ve bilgi üretimi
	md. 27/bilgi ve iletişim teknolojileri
6.Aşama (Uluslararası İşbirliği)	md. 28/ağ oluşturma
	md. 29/uluslararası işbirliği
	md. 30/teşvik programları

*Tavsiye kararlarına ilişkin maddeler yazarlar tarafından içeriği temsil edecek biçimde kısaltılmıştır.

Arazi çalışmaları, Ekim 2025–Şubat 2026 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda ilk olarak, ekim ve ocak ayları arasında saha gözlemleri ve ön görüşmeler yapılmıştır. Ocak ve şubat aylarında ise anket çalışmaları tamamlanmıştır. Araştırmanın katılımcılarını, Mudurnu Kentsel Sit Alanı içerisindeki yedi mahallede yaşayan yerel halk ile bu mahallelerin muhtarları oluşturmaktadır. Yerel halk ve muhtarlara, içerik bakımından farklı anket formları hazırlanmış ve uygulanmıştır. Anket soruları, HUL yaklaşımının altı aşamalı süreci esas alınarak oluşturulmuştur.

Yerel halk anketi kapsamında örneklem büyüklüğü, 5.202 kişiden oluşan (Mudurnu Belediyesi, 2026b) evren için %95 güven düzeyi ve %8 hata payı esas alınarak hesaplanmış olup, örneklem büyüklüğü 144 kişi olarak belirlenmiştir (Büyüköztürk vd., 2012). Araştırma kapsamında 146 katılımcı ile görüşülmüştür. Mahalle muhtarlarına yönelik hazırlanan anket kentsel sit alanı sınırları içerisinde yer alan yedi mahallenin tamamını kapsamaktadır. Elde edilen veriler SPSS yazılımı kullanılarak analiz edilmiştir. Analiz sürecinde betimleyici istatistiklerden (frekans, yüzde ve ortalama değerler) yararlanılmıştır. Araştırma süreci, HUL yaklaşımının bütüncül koruma, katılımcı yönetim, sürdürülebilir kalkınma ve çok katmanlı planlama ilkeleri doğrultusunda değerlendirilmiş; anket bulgularının Mudurnu ölçeğinde HUL uygulama sürecinin işleyişini ortaya koyması amaçlanmıştır.

III. BULGULAR VE TARTIŞMALAR

A. Arazi Gözlem Bulguları

Arazi gözlemleri, Mudurnu’da doğal peyzaj, kültürel peyzaj ve sosyo-kültürel yapı olmak üzere üç grupta incelenmiştir. Bulgular, HUL yaklaşımının altı aşamalı uygulama süreciyle ilişkilendirilmiş olup, Tablo 2’de sunulmuştur (UNESCO Türkiye Milli Komisyonu, n.d.b).

Tablo 2. Mudurnu tarihi kentsel peyzajı saha gözlemleri ve HUL değerlendirmesi*.

Doğal Peyzaj	Topografya: HUL Md. 9 Eğimli vadi tabanı ve vadiden iki yönlü ilerleyen yamaç yapısı bulunmaktadır.
	Peyzaj karakteri (doğal/kültürel): HUL Md. 9 Vadi ile tarihi yerleşim dokusu birlikte tarihi kentsel peyzajı oluşturmaktadır.
	Bitki örtüsü: HUL Md. 9 Konut bahçeleri kültürel peyzajın öğelerindendir.
	Su öğeleri: HUL Md. 9-19 Mudurnu Çayı, kent içerisinde geçmektedir.
	Seyir noktaları: HUL Md. 9 Kenti çevreleyen yamaçlar manzara noktaları konumundadır.
	Yapı türleri: HUL Md. 9-11 Konut, ticaret ve dini yapıların birlikte bulunmaktadır.
	Mimari doku, malzeme: HUL Md. 9-12 Ahşap ağırlıklı mimari yapılar bulunmaktadır.
Kültürel Peyzaj	Sokak dokusu: HUL Md. 9 Dar ve kentin doğal akışının devam ettiği organik sokak yapısı bulunmaktadır.
	Cephe bütünlüğü ve uyumu: HUL Md. 9 Doğal yapıya uyumlu olmayan malzeme kullanılmış cepheler bulunmaktadır.
	Korunma durumu: HUL Md. 9 Tescilli yapılar bulunmakta olup, restorasyon ve bakım uygulamaları sınırlıdır.
	Yeni yapılaşma baskısı / uyumsuz eklentiler: HUL Md. 17 Tarihi doku ile uyumsuz yapılar bulunmaktadır.
	Kullanıcı profili: HUL Md. 12 Sürekli ikamet eden yerleşik nüfus, ticari faaliyet sürdüren esnaf, eğitim ve turizm odaklı geçici kullanıcı gruplarından oluşmaktadır.
	Kamusal alan kullanımı: HUL Md. 9 Arasta, belediye binası ve cami çevresi önemli kamusal mekanlardır.
	Ekonomik faaliyetler: HUL Md. 12-17-18 Tarım, turizm ve yöresel ürünler ekonomik faaliyetlerin öğeleri arasındadır.
Sosyo-kültürel Yapı	Sosyal etkileşimler: HUL Md. 12 Ahilik geleneği ile yöresel bayramlar sosyal etkileşimin örneklerindendir.
	Geleneksel günlük yaşam pratikleri: HUL Md. 12 Esnaf gelenekleri geleneksel günlük yaşamın örneklerindendir.

*Tabloda yer alan bilgiler saha gözlemlerine dayalı olarak yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

Peyzaj bütünlüğü doğal peyzaj alanları ile toplumu birlikte ele alarak, doğal ve kültürel unsurlarla birlikte kent kimliğini ortaya çıkarmakta ve tarihi alanların kültürel ile mekansal sürdürülebilirliği açısından önem taşımaktadır (Yıldız, 2020). Bu bağlamda Mudurnu'da saha ziyaretleri ve gözlemler neticesinde elde edilen bulgular, doğal ve kültürel peyzaj bileşenlerinin güçlü bir bütünlük oluşturduğunu göstermektedir.

Doğal Peyzaj; Mudurnu kent merkezinde yerleşim vadi tabanında konumlanan ve yamaçlara doğru dağınık biçimde gelişmektedir. Bu vadi temelli doğal yapı, yerleşimin şekillenmesinde belirleyici faktörlerin başında gelmektedir. Mudurnu Çayı doğal peyzajın bir diğer önemli öğesidir. Çay kent merkezinin ortasından geçmektedir. Bitki örtüsü hem doğal yapı hem de konut bahçeleri ile birlikte bir bütün oluşturmaktadır. Tepelerde seyir noktaları bulunmaktadır. Saat kulesi ve Şeyh-ül Umran Tepesi seyir noktalarındandır. Bu durum, literatürde benzer şekilde Safranbolu örneğinde de görülmektedir (Bogenç, 2019). Safranbolu'da yerleşim, topoğrafik özelliklere bağlı olarak vadi içi ve yamaçlar arasında gelişmiştir. Vadi tabanındaki yerleşimler iklim açısından daha korunaklı olarak değerlendirilmekte, yüksek kesimler ise yazlık kullanım açısından tercih edilmektedir. Hem Safranbolu hem de Mudurnu örnekleri, doğal peyzaj özelliklerinin yerleşim şekilleri ve mekansal kullanım biçimleri açısından belirleyici unsurlar olduğunu ortaya koymaktadır.

Kültürel Peyzaj; Kent merkezinde geleneksel tipte konutlar, arasta, yöresel ürünlerin satıldığı çarşı ve dini yapılar (camiiler) bir arada bulunmaktadır. Bu durum Mudurnu'nun geleneksel yaşamın devam ettiği tarihi bir kent merkezi olduğunu göstermektedir. Merkezde tarihi ahşap mimari yapılardan örnekler bulunmaktadır. Bu yapılar geleneksel mimarinin günümüze kadar uzanan örneklerindendir. Yine kent merkezinde arasta olarak adlandırılan tarihi çarşının bulunduğu yer, dar sokak biçiminde birbirine paralel sokaklardan oluşmaktadır. Bu bölgede bazı yapılarda cepheler geleneksel yapı ile bütünlük göstermemektedir. Kentte tescilli yapıların olması kültürel ve tarihi açıdan önemli kaynak varlığının bulunduğunu göstermektedir. Bununla birlikte bu yapılardan bazılarında restorasyon ve bakım uygulamaları açısından eksikliklerin olması da dikkat çekicidir. Kültürel peyzaj yalnızca fiziksel yapıların varlığı ile sınırlı olmayıp, aynı zamanda bireylerin ve toplumun mekanla kurduğu ilişkileri de kapsamaktadır. Baylan (2019) tarafından Van'da gerçekleştirilen çalışmada kültürel peyzajda somut ve soyut miras değerlerinin bir bütün olduğu ve bu değerlerin mekan kimliği ve duygusu ile toplumsal bağlılık üzerinde belirleyici rol oynadığı ortaya konulmuştur.

Sosyo-Kültürel Yapı; Kent merkezinde sosyo-kültürel yapı bağlamında kullanıcı profili sürekli ikamet eden yerleşik nüfus, ticari faaliyet sürdüren esnaf ile eğitim ve turizm odaklı geçici ziyaretçi gruplarından oluşmaktadır. Esasen esnaf yerleşik nüfusun bir parçası olmakla birlikte, sosyo-kültürel yapının içindeki rolü sebebiyle öne çıkarılması gereken bir grup olarak değerlendirilebilir. Mudurnu’da yer alan meslek yüksekokulu öğrencileri eğitim amaçlı bölgede yaşayan grubu temsil ederken, turizm amaçlı alan ziyaretçileri geçici gruplar arasında değerlendirilebilir. Arasta, belediye binası ve camiiler (Yıldırım Beyazıt Camii, Kanunu Sultan Süleyman Camii, Samsa Çavuş Camii vb.) çevresi önemli kamusal noktalardandır. Her cuma günü çarşı merkezde gerçekleştirilen “Esnaf Duası” Ahilik geleneğinin önemli bir parçası olup, sosyal etkileşimin örnekleri arasındadır. Yine Mudurnu’nun yöresel bayramları, yaz aylarında çarşıda kurulan Mudurnu Panayırı sosyal etkileşim kapsamında değerlendirilebilir. Ahilik geleneği de sosyal dayanışma kültürünün bir göstergesi olarak geleneksel günlük yaşamın öne çıkan öğelerindendir.

B. Yerel Halka Yönelik Anket Bulguları

Yerel halk ile gerçekleştirilen anket çalışmasında; demografik yapı, kültürel miras bilinci, koruma ve farkındalık, Tarihi kentsel peyzaj ve fiziksel doku, kalkınma çevre ve ekonomik yapı ile yönetişim, katılım ve kurumsal yapılanmaya yönelik değerlendirmeler yapılması amaçlanmıştır. Bu kapsamda katılımcılara toplam 17 soru yöneltilmiştir. Elde edilen bulgular, HUL yaklaşımının mevcut değerlerin tanımlanması, paydaş katılımının sağlanması ve yönetim araçlarının geliştirilmesi aşamalarına ilişkin veriler sunmaktadır. Anket çalışmasına toplam 146 kişi katılımcı ile görüşülmüştür. Anketlerin uygulanmasında demografik değişkenlerden yaş ve eğitim düzeyine ilişkin 1’er katılımcı, gelir düzeyine ilişkin ise 9 katılımcı yanıt vermeyi tercih etmemiştir. Ayrıca, HUL temelli sorulardan “Mudurnu’da bulunan bazı sanayi tesislerinin doğal ve kültürel çevre için olumsuz etkilerinin olduğunu düşünüyor musunuz?” ve “Yerel halkın kültürel miras, tarihi doku ve kentsel koruma gibi konularda bilgilendirildiğini düşünüyor musunuz?” sorularına 1’er katılımcı yanıt vermemiştir.

B.1. Demografik Yapı (Yerel Halk)

Bu bölümde katılımcıların; yaş, cinsiyet, Mudurnu’da olan ikamet süresi, eğitim ve gelir düzeylerine ilişkin bulgular yer almaktadır (Tablo 3).

Tablo 3. Demografik özellikler (yerel halk).

Demografik Değişkenler	Kategoriler	Yerel halk	
		Frekans (N)	Yüzde (%)
Yaş grubu	18-29 yaş	47	32,2
	30-44 yaş	46	31,5
	45-59 yaş	30	20,5
	60-79 yaş	21	14,4
	80 ve üzeri	1	0,7
Cinsiyet	Kadın	61	41,8
	Erkek	85	58,2
İkamet süresi	5 yıl ve daha az	29	19,9
	6-15 yıl	25	17,1
	16-30 yıl	35	24,0
	31-44 yıl	16	11,0
	45 yıl ve daha fazla	41	28,1
Eğitim düzeyi	İlköğretim	21	14,4
	Ortaöğretim	57	39,0
	Ön Lisans	34	23,3
	Lisans	28	19,2
	Lisansüstü	5	3,4
Gelir düzeyi	Düzenli gelir yok	10	6,8
	16.000 TL ve daha az	11	7,5
	16.001-22.104 TL	30	20,5
	22.105-45.000 TL	49	33,6
	45.001 TL ve üstü	37	25,3

Katılımcıların çoğu 18-44 yaş arasındadır (%63,7). 18-29 yaş grubu ile 30-44 yaş grubunda yer alan kişi sayısı da birbirine yakındır. Yerel halktan 80 yaş ve üzeri yalnızca bir kişi ile görüşülmüştür. Cinsiyet dağılımında erkek katılımcıların oranı kadınlara göre daha yüksektir. Mudurnu’da ikamet süresi değerlendirildiğinde katılımcıların %28,1’i 45 yıl ve üzeri süredir kentte yaşayan kişilerden oluşmaktadır. Bu durum kentin "tarihi ve kültürel uyum" ile "yönetim ve uyum" açısından oldukça güçlü olduğunu göstermektedir. Eğitim düzeyine bakıldığında ön lisans, lisans ve lisansüstü eğitime sahip katılımcılar %45,9’u oluşturmaktadır. Bu durum Mudurnu’da kentsel koruma ve kültürel miras değerine ilişkin yapılacak çalışmalarda aktif rol alma ve katılım süreçleri açısından uygun bir zemin sunmaktadır. Gelir düzeyi %33,6 ile 22.105–45.000 TL aralığında yoğunlaşmaktadır. Mevcut koşullar altında gelir düzeyi; HUL’un öngördüğü "Finansal Araçlar" kapsamında yerel ölçekte ekonomik destek mekanizmaları ve finansal araçlara duyulan ihtiyacı ortaya koymaktadır.

B.2. Kültürel Miras Bilinci, Koruma ve Farkındalık

Bu bölümde katılımcıların Mudurnu’da kültürel miras, koruma ve farkındalık açısından görüşlerine ilişkin bulgular yer almaktadır (Tablo 4).

Tablo 4. Kültürel miras, koruma ve farkındalığa ilişkin görüşler.

İfade	Seçenek	Frekans (N)	Yüzde (%)	Ortalama (Mean)	Standart sapma (SS)
Mudurnu’nun sahip olduğu somut (yapılar, sokaklar, yeşil alanlar) ve somut olmayan (Ahilik, gelenekler, kültürel öğeler) miras varlığının yeterince bilindiğini düşünüyor musunuz?	Kesinlikle evet	7	4,8	3,25	1,10
	Evet	41	28,1		
	Kararsızım	18	12,3		
	Hayır	68	46,6		
	Kesinlikle hayır	12	8,2		
Toplam		146	100		
Mudurnu kültürel mirasında önemli yer tutan Ahilik Dua’sına katılım durumunuz nedir?	17 ve daha fazla katıldım	70	47,9	-	-
	6-16 defa katıldım	20	13,7		
	2-5 defa katıldım	25	17,1		
	1 defa katıldım	6	4,1		
	Katılmadım	25	17,1		
Toplam		146	100		
Mudurnu’nun tarihi dokusu, doğal çevresi ve kültürel değerlerinin birlikte (bütüncül) korunduğunu düşünüyor musunuz?	Kesinlikle evet	7	4,8	3,31	1,10
	Evet	36	24,7		
	Kararsızım	22	15,1		
	Hayır	66	45,2		
	Kesinlikle hayır	15	10,3		
Toplam		146	100		
Mudurnu’nun UNESCO Dünya Mirası Geçici Listesi’nde yer aldığı, Cittaslow (sakin şehir) unvanına sahip olduğu ve kent merkezinin Kentsel Sit Alanı vasfında olduğunu biliyor musunuz?	Kesinlikle evet	47	32,2	2,04	1,02
	Evet	70	47,9		
	Kararsızım	5	3,4		
	Hayır	23	15,8		
	Kesinlikle hayır	1	0,7		
Toplam		146	100		

Ortalama ve standart sapma değerleri 5’li Likert ölçeği üzerinden hesaplanmıştır. Ölçek kodlaması 1 = Kesinlikle evet, 5 = Kesinlikle hayır şeklindedir.

Mudurnu’nun sahip olduğu somut ve somut olmayan miras varlığının bilinirliğine ilişkin ortalama değer 3,25 (SS=1,10) olarak bulunmuştur. Bu durum, katılımcıların mirasın yeterince bilinmediğini düşündüklerini göstermektedir. Bu bulgu, HUL yaklaşımında “bütüncül miras değeri ile araştırma ve bilgi üretimi” maddelerini işaret etmektedir. Yücel ve Birdir (2022) tarafından Mersin örneğinde yapılan araştırmada, UNESCO Dünya Mirası Geçici Listesi’ne ilişkin bilgi düzeyinin katılımcıların %55,4’ü ile sınırlı kaldığı görülmektedir. Bu durum, uluslararası koruma statülerinin yerel ölçekte yeterince karşılık bulmadığını göstermektedir. Mudurnu örneğinde ise yerel halkın %80,1’inin kentin UNESCO ve Cittaslow gibi uluslararası düzeyde koruma statülerine dahil olduğunu bildiğini ifade etmesi, kültürel mirasa ilişkin farkındalık düzeyinin daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Bu fark, HUL yaklaşımında vurgulanan “kapasite geliştirme, ağ oluşturma ve özellikle araştırma ve bilgi üretimi” maddeleriyle uyumludur.

Bütüncül miras değeri kapsamında tarihi kentsel peyzaj değerleri somut ve somut olmayan bileşenlerden oluşmaktadır. Ahilik geleneği, Mudurnu’da somut olmayan kültürel mirasın güçlü ve süreklilik gösteren unsurlarından biridir. Katılımcıların %82,9’u bu ritüele en az bir kez katılmış olduğunu ifade etmekte olup; yaklaşık yarısı ise 17 kez ve daha fazla katılım sağlamıştır (%47,9). Bu durum Mudurnu’da kentsel kimliğin yalnızca fiziksel mekanlar üzerinden değil, toplumsal değerler ve kültürel ritüeller aracılığıyla da devam ettiğini göstermektedir. Benzer biçimde, Ginzarly ve Teller (2018) çalışmalarında Trablus ve El-Mina şehirleri örneklerinde kullanıcıların tarih algısı, günlük yaşam, toplumsal pratikler ve mekansal deneyimlerle şekillenmektedir. Somut ve soyut değerlerin birlikte değerlendirilmesinin, HUL ilkeleri doğrultusunda kentsel koruma ve planlamada toplum odaklı bir yaklaşımı güçlendirdiğini göstermektedir. Bu durum, HUL yaklaşımında yer alan “katmanlı kentsel peyzaj, tarihi ve kültürel uyum, yönetim ve uyum ile yönetim araçları” süreçlerinin önemine vurgu yapmaktadır.

Katılımcıların Mudurnu’nun tarihi dokusu, doğal çevresi ve kültürel değerlerinin bütüncül bir anlayışla korunmasına ilişkin görüşlerinde ortalama değer 3,31 (SS=1,10) olarak bulunmuştur. Bu değer, katılımcıların genel olarak kararsızlık ile katılmama eğilimi arasında kaldığını göstermektedir. Bulgular, bu konuda net bir olumlu algının oluşmadığını ve bununla beraber yerel halkın kısmen eleştirel bir değerlendirme bulunduğunu ortaya koymaktadır. Yücel ve Birdir (2022) tarafından Mersin’de UNESCO Dünya Mirası Geçici Listesi’nde yer alan kültürel miras değerlerine ilişkin yapılan çalışmada katılımcılar, kültürel mirasın öncelikle “tarihi açıdan önemli olması” gerekçesiyle korunması gerektiğini düşünmektedir. Bu bulgu, yerel halkın kültürel mirası değer yüklenilen bir unsur olarak gördüğünü açıklamaktadır. Ancak Mudurnu örneğinde elde edilen bulgular, bu farkındalığın uygulamaya aynı ölçüde yansımadağını ortaya koymaktadır. Bu durum, Mudurnu’da tarihi kentsel peyzajın korunmasına yönelik mevcut uygulamaların, HUL

yaklaşımında vurgulanan “koruma ilkeleri, sorumluluklar ile yönetim araçları” maddeleriyle yeterince örtüşmediğini ortaya koymaktadır.

Katılımcıların Mudurnu’nun UNESCO Dünya Mirası Geçici Listesi’nde yer alması, Cittaslow (sakin şehir) unvanı ile Kentsel Sit Alanı vasfının bilinirliğine ilişkin ortalama 4,04 (SS=1,02) olup, katılımcıların çoğu kentin uluslararası koruma ve tanınma süreçlerinden haberdardır.

B.3. Tarihi Kentsel Peyzaj ve Fiziksel Doku

Bu bölümde katılımcıların tarihi kentsel peyzaj ve fiziki dokuya ilişkin görüşleri sunulmaktadır (Tablo 5).

Tablo 5. Tarihi kentsel peyzaj ve fiziksel dokuya ilişkin görüşler.

İfade	Seçenek	Frekans (N)	Yüzde (%)	Ortalama (mean)	Standart sapma (SS)
Mudurnu’da bulunan tarihi yapılardan hangisi diğerlerine göre daha eski bir tarihte inşa edilmiştir?	Yıldırım Beyazıt Camii	113	77,4	-	-
	Arasta	13	8,9		
	Kanuni Sultan Süleyman Camii	9	6,2		
	Arkeopark	8	5,5		
	Saat Kulesi	3	2,1		
Toplam		146	100		
Mudurnu’da bulunan TOKİ vb. yeni yapıların tarihi doku ile uyumlu olduğunu düşünüyor musunuz?	Kesinlikle evet	7	4,8	3,44	1,17
	Evet	33	22,6		
	Kararsızım	22	15,1		
	Hayır	56	38,4		
	Kesinlikle hayır	28	19,2		
Toplam		146	100		

Ortalama ve standart sapma değerleri 5’li Likert ölçeği üzerinden hesaplanmıştır. Ölçek kodlaması 1 = Kesinlikle evet, 5 = Kesinlikle hayır şeklindedir.

Tablo 5’e göre, katılımcıların çoğu (%77,4) Yıldırım Beyazıt Camii’nin en eski yapı olduğunu bilmektedir. Bu durum “tarihi ve kültürel uyum” ile ilişkilendirilmekte olup, kentte yaşayanların bilgi ve farkındalıklarının da yüksek olduğunu göstermektedir. Mudurnu’da bulunan TOKİ ve benzeri yeni yapıların tarihi doku ile uyumlu olup olmadığına ilişkin ortalama değer 3,44 (SS=1,17) olarak bulunmuştur. Katılımcıların görüşleri bu konuda orta düzeyde farklılık göstermekte ve genel olarak yeni yapıların tarihi doku ile uyumu sınırlı bulunmaktadır. HUL yaklaşımının “kentleşme süreci” maddesi bağlamında, mevcut uygulamaların tam anlamıyla örtüşmediğini işaret etmektedir. Ginzarly ve Teller (2018) katılımcıların ziyaret ettikleri mekanları estetik değer, fonksiyon ve deneyimle ilişkilendirerek değerlendirdiği çalışmasında fiziksel ve görsel kalite ile sosyal ve ekonomik bağlamın, insanların mekansal tercihlerinde belirleyici rol oynadığını ifade etmektedir. Bu çalışmada da benzer bir eğilim olup; katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından Yıldırım Beyazıt Cami en eski yapı olarak tanımlarken, yeni yapılarla ilgili görüşlerin çoğunlukla olumsuz olması, tarihi dokuya yüklenen değerlerin yeni yapılara kıyasla daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bu durumda katılımcıların görüşlerinin, fiziksel çevre ve planlama uygulamalarına göre şekillendiğini söylemek mümkündür.

B.4. Kalkınma, Çevre ve Ekonomik Yapı

Katılımcıların kalkınma, çevre ve ekonomik yapıya ilişkin görüşleri Tablo 6’da sunulmaktadır.

Tablo 6. Kalkınma, çevre ve ekonomik yapıya ilişkin görüşler.

İfade	Seçenek	Frekans (N)	Yüzde (%)	Ortalama (mean)	Standart Sapma (SS)
Mudurnu’da turizm, tarım, kentleşme, ekonomi ve kültür politikalarının dengeli olduğunu düşünüyor musunuz?	Kesinlikle evet	3	2,1	3,57	0,90
	Evet	18	12,3		
	Kararsızım	32	21,9		
	Hayır	78	53,4		
	Kesinlikle hayır	15	10,3		
Toplam		146	100		
Mudurnu’da bulunan bazı sanayi tesislerinin doğal ve kültürel çevre için olumsuz etkilerinin olduğunu düşünüyor musunuz?	Kesinlikle evet	37	25,3	2,36	1,15
	Evet	57	39,0		
	Kararsızım	16	11,0		
	Hayır	33	22,6		
	Kesinlikle hayır	3	2,1		
Toplam		146	100		
Mudurnu’nun ekonomik gelişimi için en ideal sektör olarak hangi sektörü görmektesiniz?	Tarım ve Hayvancılık	66	45,2	-	-
	Kentleşme	2	1,4		
	Turizm, rekreasyon	51	34,9		
	Sanayii	22	15,1		
	Ormancılık	5	3,4		
Toplam		146	100		

Ortalama ve standart sapma değerleri 5’li Likert ölçeği üzerinden hesaplanmıştır. Ölçek kodlaması 1 = Kesinlikle evet, 5 = Kesinlikle hayır şeklindedir.

Katılımcıların Mudurnu’da turizm, tarım, kentleşme, ekonomi ve kültür politikalarının dengeli olup olmadığına ilişkin görüşlerinde ortalama değer 3,57 (SS=0,90) olarak bulunmuştur. Katılımcıların %53,4’ünün Mudurnu’da turizm, tarım, kentleşme, ekonomi ve kültür politikalarının dengeli yürütülmediğini düşünmesi, HUL’un “koruma ilkeleri ve kentleşme süreci” maddelerinin yerel ölçekte sosyal ve ekonomik beklentilerle yeterince örtüşmediğini ortaya koymaktadır. Bulgulardan hareketle Mudurnu kent merkezi açısından planlama yaklaşımları ile kalkınma politikalarının kesişmesi açısından kısıtların olduğunu düşünülmektedir. Bandarin ve van Oers (2012), tarihi kentlerde koruma ile turizm ve ekonomik gelişmenin uyumlu bir şekilde yönetilmesinin, bütüncül ve katılımcı bir yönetim anlayışı ile mümkün olabileceğine dikkat çekmektedir.

Katılımcıların, Mudurnu’da bulunan bazı sanayi tesislerinin doğal ve kültürel çevre üzerindeki olumsuz etkilerine ilişkin görüşlerinde ortalama değer 2,36 (SS=1,15) olarak bulunmuştur. Katılımcıların %64,3’ünün sanayi faaliyetlerinin olumsuz etkiler yarattığını belirtmesi, kentsel peyzajın korunmasına yönelik risk algısının yüksek olduğunu göstermektedir. Bu durum, HUL’un “kentleşme süreci, sürdürülebilir kentsel kalkınma ile çevresel sürdürülebilirlik” maddeleri kapsamında değerlendirilebilir. Toledo’da yerel halk, turizmin kültürel miras üzerinde ekonomik açıdan olumlu katkılar sunduğunu düşünmekte olup, bazı sakinler turizmin kültürel miras üzerinde olumsuz etkileri olabileceği yönünde endişe taşımaktadır (Escudero Gomez, 2019).

Mudurnu’nun ekonomik gelişimi için katılımcıların en fazla tercih ettiği sektör Tarım ve Hayvancılık (%45,2) olurken, ikinci sırayı Turizm ve Rekreasyon (%34,9) almıştır. Kentleşme ise ekonomik gelişim için en az tercih edilen sektördür (%1,4). Literatürde tarihi kentlerde ekonomik gelişim açısından turizmin öne çıktığı örnekler bulunmaktadır (Escudero Gomez, 2019; Silva ve Oliveira, 2024). Mudurnu’da yerel halkın kalkınma beklentilerinin kentin kırsal kimliği, üretim geleneği ve kültürel peyzaj değerleriyle uyumlu bir gelişme yönünde şekillendiği düşünülmektedir. Bu bulgu, HUL’un “sürdürülebilir kentsel kalkınma” maddesiyle ilişkilidir. Bu bağlamda, “bütüncül yönetim, tarihi ve kültürel uyum ile çevresel sürdürülebilirlik” maddeleri Mudurnu’da miras yönetiminin yalnızca turizm odaklı değil, yerel üretimi (tarım-hayvancılık), turizm-ekoturizm başta olmak üzere çok sektörlü kalkınma modeli çerçevesinde ele alınmasının gerektiğini ortaya koymaktadır.

B.5. Yönetişim, Katılım ve Kurumsal Yapılanma

Katılımcıların yönetim, katılım ve kurumsal yapılanmaya ilişkin görüşleri Tablo 7’de yer almaktadır.

Tablo 7. Yönetişim, katılım ve kurumsal yapılanmaya ilişkin görüşler.

İfade	Seçenek	Frekans (N)	Yüzde (%)	Ortalama (mean)	Standart Sapma (SS)
Yerel halkın kültürel miras, tarihi doku ve kentsel koruma gibi konularda bilgilendirildiğini düşünüyor musunuz?	Kesinlikle evet	8	5,5	3,20	1,10
	Evet	39	26,7		
	Kararsızım	28	19,2		
	Hayır	57	39,0		
	Kesinlikle hayır	14	9,6		
Toplam		146	100		
Mudurnu için herhangi bir Sivil Toplum Kuruluşunda (STK) yer almayı düşünüyor musunuz?	Kesinlikle evet	26	17,8	2,65	1,17
	Evet	50	34,2		
	Kararsızım	25	17,1		
	Hayır	39	26,7		
	Kesinlikle hayır	6	4,1		
Toplam		146	100		
Mudurnu’nun uluslararası işbirliği ağlarına dahil olması gerektiğini düşünüyor musunuz?	Kesinlikle evet	42	28,8	2,02	0,92
	Evet	74	50,7		
	Kararsızım	16	11,0		
	Hayır	12	8,2		
	Kesinlikle hayır	2	1,4		
Toplam		146	100		

Ortalama ve standart sapma değerleri 5’li Likert ölçeği üzerinden hesaplanmıştır. Ölçek kodlaması 1 = Kesinlikle evet, 5 = Kesinlikle hayır şeklindedir.

Katılımcıların yerel halkın kültürel miras, tarihi doku ve kentsel koruma gibi konularda bilgilendirildiğine ilişkin görüşlerinde ortalama değer 3,20 (SS=1,10) olarak bulunmuştur. Bu değer, katılımcıların genel olarak kararsızlık ile katılmama eğilimi arasında olduğunu ve yerel halkın yeterli düzeyde bilgilendirilmediğine yönelik bir algının daha baskın olduğuna işaret etmektedir. HUL maddelerinden “yönetim araçları, kapasite geliştirme ile bilgi ve iletişim teknolojileri” kapsamında iyileştirmelerin gerekli olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Mudurnu için herhangi bir STK’da yer almayı düşünüp düşünmediklerine ilişkin ortalama değer 2,65 (SS=1,17) olarak hesaplanmıştır. Bu bulgu, katılımcıların STK’larda yer alma konusunda katılım yönünde eğilim gösterdiğini, ancak bu eğilimin güçlü olmadığını ortaya koymaktadır. Katılımcıların %52’sinin sivil toplum kuruluşlarında yer almak istemesi ve Mudurnu’nun uluslararası işbirliği ağlarına dahil olması gerektiğini düşünenlerin yüksek oranı (%79,5), kentin katılımcı yönetim ve ağ temelli miras yönetimi açısından önemli bir potansiyele sahip olduğunu göstermektedir. Bu durum, HUL’un “katılım ve uluslararası işbirliği” maddeleri açısından önemli bir zemin oluşturmaktadır. Literatürde

katılımcı miras yönetimi ile sivil toplumun güçlenmesi arasında paralel bir ilişki bulunduğu görülmektedir (Yıldız, 2022). Bu bağlamda Mudurnu'da STK katılımına yönelik yüksek potansiyelin varlığı önemli bir bulgu olarak değerlendirilmektedir.

Mudurnu'nun uluslararası işbirliği ağlarına dahil olması gerektiğine yönelik görüşlerde ise ortalama değer 2,02 (SS=0,92) olarak hesaplanmıştır. Katılımcıların büyük ölçüde uluslararası işbirliğine yönelik olumlu bir görüşe sahip olduğu görülmektedir. Elde edilen bulgular, Mudurnu'da miras yönetiminin yalnızca kurumsal ve idari bir çerçevede ele alınmaması; yerel halkın yüksek katılım motivasyonunu destekleyen, şeffaf bilgilendirme mekanizmalarıyla güçlendirilmiş ve çok paydaşlı bir yönetim modeli çerçevesinde yürütülmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

C. Muhtarlar Yönelik Anket Bulguları

Muhtarlar ile gerçekleştirilen anket çalışmasında; muhtarların yerel halkın karar alma süreçlerine katılımı, belediyenin teknik ve ekonomik kapasitesi, koruma politikalarının uygulanabilirliği ile afet ve risk yönetimi konularına ilişkin değerlendirmeleri, Mudurnu'nun kentsel miras yönetimindeki kurumsal yeterliliğine yönelik değerlendirmeler yapılması amaçlanmıştır. Bu kapsamda Mudurnu ilçe merkezinde yer alan yedi muhtar ile görüşme gerçekleştirilmiş, toplam 16 soru yöneltilmiştir. Bulgular; demografik yapı, yerel yönetim ve katılım, kurumsal kapasite, kültürel mirasın korunması ve planlama, risk yönetimi ve işbirliği olmak üzere alt başlıklarda sınıflandırılarak tablolar halinde sunulmuştur.

C.1. Demografik Yapı (Muhtarlar)

Bu bölümde muhtarların; yaş, cinsiyet, Mudurnu'da olan ikamet süresi, eğitim ve gelir düzeylerine ilişkin bulgular yer almaktadır (Tablo 8).

Tablo 8. Demografik özellikler (muhtarlar).

Demografik Değişkenler	Kategoriler	Yerel halk	
		Frekans (N)	Yüzde (%)
Yaş grubu	30-44 yaş	2	28,6
	45-59 yaş	5	71,4
Cinsiyet	Kadın	-	-
	Erkek	7	100
İkamet süresi	31-44 yıl	2	28,6
	45 yıl ve daha fazla	5	71,4
Eğitim düzeyi	İlköğretim	1	14,3
	Ortaöğretim	6	85,7
	16.001-22.104 TL	1	14,3
Gelir düzeyi	22.105-45.000 TL	1	14,3
	45.001 TL ve üstü	5	71,4

Muhtarların yaş grubu aralığına bakıldığında çoğunluk 45-59 yaş arasında olup (%71,4), 30 yaşından küçük muhtar bulunmamaktadır. Muhtarların tamamı erkek olup, çoğunluğu (%71,4) 45 yıldan fazla süre Mudurnu'da ikamet etmektedir. Muhtarların uzun süre Mudurnu'da ikamet etmesi, güçlü bir toplumsal hafıza ve yerel aidiyet duygusunu işaret etmekte; bu durum HUL'un "değerlere saygı ve etkileşim ile yönetim ve uyum" maddeleriyle ilişkili olarak muhtarların önemli birer paydaş olduğuna vurgu yapmaktadır. Muhtarlar ağırlıklı olarak ortaöğretim mezunu (%85,7) ve çoğunlukla aylık 45.001 TL ve üzeri gelire sahiptirler. Katılımcıların tamamının erkek olması ve büyük çoğunluğunun 45-59 yaş grubunda yoğunlaşması mevcut demografik yapının göstergesi olarak değerlendirilebilir.

C.2. Yerel Yönetim ve Katılım

Bu bölümde, muhtarların yerel yönetim süreçlerinde katılım ve iletişim konularındaki görüşleri yer almaktadır (Tablo 9).

Tablo 9. Muhtarların yerel yönetimde katılım ve iletişime yönelik görüşleri.

İfade	Seçenek	Frekans (N)	Yüzde (%)	Ortalama (mean)	Standart Sapma (SS)
Mudurnu'da halkın görüşlerinin yerel yönetim tarafından yeterince dikkate alındığını düşünüyor musunuz?	Kesinlikle evet	-	0,0	3,14	0,69
	Evet	1	14,3		
	Kararsızım	4	57,1		
	Hayır	2	28,6		
	Kesinlikle hayır	-	0,0		
Toplam		7	100		
Mudurnu'da belediye, halk ve uzmanlar arasında iletişimin yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?	Kesinlikle evet	-	0,0	3,28	0,75
	Evet	1	14,3		
	Kararsızım	3	42,9		
	Hayır	3	42,9		
	Kesinlikle hayır	-	0,0		
Toplam		7	100		

Ortalama ve standart sapma değerleri 5'li Likert ölçeği üzerinden hesaplanmıştır. Ölçek kodlaması 1 = Kesinlikle evet, 5 = Kesinlikle hayır şeklindedir.

Muhtarların, Mudurnu’da halkın görüşlerinin yerel yönetim tarafından yeterince dikkate alındığını düşünüp düşünmediklerine ilişkin ortalama değer 3,14 (SS=0,69) olarak bulunmuştur. Bu değer, muhtarların kararsızlık ile katılmama arasında bir görüşte olduklarını açıklamakta olup, Mudurnu’da katılımcı yönetim ve yerel yönetim–halk ilişkilerinin işleyişine dair bilgiler sunmaktadır. Muhtarların yarısından fazlasının (%57,1) halkın görüşlerinin yerel yönetim tarafından dikkate alınıp alınmadığı konusunda “kararsız” kalması, katılım mekanizmalarının yerel düzeyde yeterince görünür olmadığını göstermektedir.

Mudurnu’da belediye, halk ve uzmanlar arasında iletişimin yeterli olup olmadığına dair görüşlerde ise ortalama değer 3,28 (SS=0,75) olarak bulunmuştur. Bu durum muhtarların söz konusu iletişim düzeyini yetersiz veya kararsız bulduklarını açıklamaktadır. Bulgular HUL’un Mudurnu ölçeğinde “sorumluluklar, yönetim araçları, kapasite geliştirme, bilgi ve iletişim teknolojileri, ağ oluşturma ile teşvik programları” maddeleri kapsamında iyileştirmeye açık alanların olduğunu ortaya koymaktadır.

C.3. Kurumsal Kapasite

Tablo 10, muhtarların yerel yönetimin teknik, ekonomik ve yönetsel kapasitesine ilişkin görüşlerini açıklamaktadır.

Tablo 10. Muhtarların kurumsal kapasiteye yönelik görüşleri.

İfade	Seçenek	Frekans (N)	Yüzde (%)	Ortalama (mean)	Standart Sapma (SS)
Belediyenin ve ilgili birimlerin koruma çalışmalarında yeterli ekonomik ve teknik kapasiteye sahip olduğunu düşünüyor musunuz?	Kesinlikle evet	-	0,0	3,42	0,53
	Evet	-	0,0		
	Kararsızım	4	57,1		
	Hayır	3	42,9		
	Kesinlikle hayır	-	0,0		
Toplam		7	100		
Mudurnu Kültürel Miras Alanı Yönetim Planının kapsayıcı olduğunu düşünüyor musunuz?	Kesinlikle evet	-	0,0	3,57	0,97
	Evet	1	14,3		
	Kararsızım	2	28,6		
	Hayır	3	42,9		
	Kesinlikle hayır	1	14,3		
Toplam		7	100		

Ortalama ve standart sapma değerleri 5’li Likert ölçeği üzerinden hesaplanmıştır. Ölçek kodlaması 1 = Kesinlikle evet, 5 = Kesinlikle hayır şeklindedir.

Muhtarların, belediyenin ve ilgili birimlerin koruma çalışmalarında yeterli ekonomik ve teknik kapasiteye sahip olup olmadığına ilişkin görüşlerinde ortalama değer 3,42 (SS=0,53) olarak bulunmuştur. Bu değer, muhtarların genel olarak kararsızlık ile yetersizlik algısı arasında olduklarını açıklamaktadır. Bulgular, muhtarların belediyenin ve ilgili birimlerin mevcut kapasitesinin koruma çalışmalarını etkin biçimde yürütme konusunda yeterli olmadığı ya da konuyla ilgili net bir görüş oluşmadığı yönünde algıya sahip olduklarını ortaya koymaktadır. Mudurnu Kültürel Miras Alanı Yönetim Planının kapsayıcı olup olmadığına ilişkin ortalama değer ise 3,57 (SS=0,97) olarak hesaplanmıştır. Bu bulgu, muhtarların söz konusu planın kapsayıcılığı konusunda belirgin bir kararsızlık ve kısmen olumsuz değerlendirme eğilimi gösterdiklerini açıklamaktadır. HUL yaklaşımı, miras yönetimini çok paydaşlı ve katılımcı bir süreç olarak tanımlamaktadır. Bu bağlamda elde edilen bulgular, Mudurnu’da karar alma süreçlerinde daha şeffaf, kapsayıcı ve uzman–halk–yerel yönetim etkileşimini güçlendiren bir modele ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir.

C.4. Kültürel Mirasın Korunması, Planlama ve Belgeleme

Bu bölümde, muhtarların tarihi çevrenin korunmasına yönelik planlama ve belgeleme süreçlerine ilişkin görüşleri yer almaktadır (Tablo 11).

Tablo 11. Muhtarların kültürel mirasın korunması, planlama ve belgeleme konularında görüşleri.

İfade	Seçenek	Frekans (N)	Yüzde (%)	Ortalama (mean)	Standart Sapma (SS)
Mudurnu’nun tarihi yapılarının envanterinin (doküman) güncel olduğunu düşünüyor musunuz?	Kesinlikle evet	-	0,0	3,42	1,13
	Evet	1	14,3		
	Kararsızım	3	42,9		
	Hayır	3	42,9		
	Kesinlikle hayır	-	0,0		
Toplam		7	100		
Mudurnu Koruma Amaçlı İmar Planının yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?	Kesinlikle evet	-	0,0	3,85	0,69
	Evet	1	14,3		
	Kararsızım	4	57,1		
	Hayır	2	28,6		
	Kesinlikle hayır	-	0,0		
Toplam		7	100		

Tablo 11. (devamı) Muhtarların kültürel mirasın korunması, planlama ve belgeleme konularında görüşleri.

	Kesinlikle evet	-	0,0	3,57	0,78
Mudurnu'da düzenli olarak araştırma ve belgeleme çalışmaları yapılıyor mu?	Evet	2	28,6		
	Kararsızım	3	42,9		
	Hayır	2	28,6		
	Kesinlikle hayır	-	0,0		
Toplam		7	100		

Ortalama ve standart sapma değerleri 5'li Likert ölçeği üzerinden hesaplanmıştır. Ölçek kodlaması 1 = Kesinlikle evet, 5 = Kesinlikle hayır şeklindedir.

Muhtarların, Mudurnu'nun tarihi yapı envanterinin (doküman) güncel olup olmadığına ilişkin görüşlerinde ortalama değer 3,42 (SS=1,13) olarak bulunmuştur. Bu değer, muhtarların genel olarak kararsızlık ile olumsuz değerlendirme arasında bir konumlandığını göstermektedir. Bulgular, muhtarların tarihi yapı envanterinin güncelliği konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıklarını veya mevcut dokümanın yeterince güncel olmadığına dair bir algının mevcut olduğunu göstermektedir.

Mudurnu Koruma Amaçlı İmar Planının yeterliliğine ilişkin ortalama değer 3,85 (SS=0,69) olarak tespit edilmiştir. Bu bulgu, muhtarların söz konusu imar planını yetersiz bulduklarını ve genel olarak olumsuz bir değerlendirme eğiliminde olduklarını göstermektedir. Mudurnu'da düzenli olarak araştırma ve belgeleme çalışmalarının yapılıp yapılmadığına ilişkin görüşlerde ise ortalama değer 3,57 (SS=0,78) olarak hesaplanmıştır. Bu bulgu, muhtarların kararsızlık ile olumsuz değerlendirme arasında bir görüş sergilediklerini ve belgeleme çalışmalarının yapılması konusunda kesin bir görüşe sahip olmadıklarını göstermektedir.

C.5. Risk Yönetimi ve İşbirliği

Bu bölümde, muhtarların afet risk yönetimi, ulusal ve uluslararası uygulamalar ile projeler ve işbirliği açısından görüşleri yer almaktadır (Tablo 12).

Tablo 12. Muhtarların risk yönetimi ve işbirliği konularında görüşleri.

İfade	Seçenek	Frekans (N)	Yüzde (%)	Ortalama (mean)	Standart Sapma (SS)
Mudurnu'da afet risklerinin azaltılması için ilgili kurumların gerekli önlemleri aldığını düşünüyor musunuz?	Kesinlikle evet	-	0,0	3,57	0,78
	Evet	1	14,3		
	Kararsızım	2	28,6		
	Hayır	4	57,1		
	Kesinlikle hayır	-	0,0		
Toplam		7	100		
Mudurnu'nun ulusal ve uluslararası iyi uygulamalardan yararlanması gerektiğini düşünüyor musunuz?	Kesinlikle evet	-	0,0	1,85	1,06
	Evet	6	85,7		
	Kararsızım	1	14,3		
	Hayır	-	0,0		
	Kesinlikle hayır	-	0,0		
Toplam		7	100		
Mudurnu'nun uluslararası koruma projelerine katılımı gerektiğini düşünüyor musunuz?	Kesinlikle evet	-	0,0	1,57	1,13
	Evet	6	85,7		
	Kararsızım	1	14,3		
	Hayır	-	0,0		
	Kesinlikle hayır	-	0,0		
Toplam		7	100		
Mudurnu'da tarihi yapıların restorasyonu için yeterli finansal destek sağlandığını düşünüyor musunuz?	Kesinlikle evet	-	0,0	4,28	0,75
	Evet	1	14,3		
	Kararsızım	2	28,6		
	Hayır	4	57,1		
	Kesinlikle hayır	-	0,0		
Toplam		7	100		

Ortalama ve standart sapma değerleri 5'li Likert ölçeği üzerinden hesaplanmıştır. Ölçek kodlaması 1 = Kesinlikle evet, 5 = Kesinlikle hayır şeklindedir.

Muhtarların, Mudurnu'da afet risklerinin azaltılması konusunda ilgili kurumların gerekli önlemleri almasına yönelik görüşlerinde ortalama değer 3,57 (SS=0,78) olarak bulunmuştur. Bu durum muhtarların kararsızlık ile katılmama eğilimi arasında olduğunu, afet risk yönetimi konusunda yeterli önlemlerin alınmadığına yönelik görüşün daha baskın olduğunu göstermektedir. Mudurnu'nun ulusal ve uluslararası iyi uygulamalardan yararlanması gerektiğine ilişkin ortalama değer 1,85 (SS=1,06) olarak hesaplanmıştır. Bu bulgu, muhtarların büyük ölçüde iyi uygulamalara katılım konusunda olumlu yönde görüş bildirdiğini açıklamaktadır. Benzer şekilde, Mudurnu'nun uluslararası koruma projelerine katılımı gerektiğine yönelik ortalama değer 1,57 (SS=1,13) olup, bu durum muhtarların uluslararası projelere katılım fikrini desteklediklerini göstermektedir. Ortalama değer ölçeğin alt sınırına yakın olması, katılım yönündeki eğilimin belirgin olduğunu ortaya koymaktadır. Mudurnu'da tarihi yapıların restorasyonu için yeterli finansal destek sağlandığına ilişkin görüşlerde ortalama değer 4,28 (SS=0,75) olarak bulunmuştur. Bu değer, muhtarların yapılar için restorasyon çalışmalarında finansal desteğin yetersizliği yönünde görüş olduğunun göstergesi olarak değerlendirilmektedir.

IV. SONUÇLAR

Mudurnu'nun mimari yapısı ve doğal çevresi, kenti yalnızca tarihi yapılar üzerinden değil, sosyo-kültürel ve ekolojik unsurlarıyla birlikte ele alınması gereken bütüncül bir değer alanı olarak öne çıkarmaktadır. Bu araştırma, Mudurnu Kentsel Sit Alanı açısından bütüncül koruma yaklaşımının yerel düzeyde nasıl algılandığını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Arazi gözlemleri ile yerel halk ve muhtarlarla yapılan anketlerin bulguları birlikte değerlendirildiğinde, Mudurnu'nun güçlü bir tarihsel geçmişe, yerleşik kimliğe, soyut ve somut miras varlığına sahip olduğu; ancak bu potansiyelin bütüncül bir yönetim modeliyle desteklenmesine ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. Arazi gözlemleri, Mudurnu'nun vadi tabanına yerleşen topoğrafik yapısı, Mudurnu Çayı, seyir noktaları, geleneksel ahşap konut örnekleri, arasta, tarihi camileri ile doğal ve kültürel peyzajın bir arada bulunduğu özgün bir tarihi kentsel peyzaj karakterinin varlığını göstermektedir. Bununla birlikte, tarihi ve kültürel doku ile uyumsuz yeni yapılaşmalar, cephe bütünlüğünü bozan çeşitli müdahaleler ile restorasyon ve korumanın sınırlı olması HUL yaklaşımının "tarihi ve kültürel uyum, kentleşme süreci, koruma ilkeleri, sürdürülebilir kentsel kalkınma" maddeleri açısından üzerinde durulması gereken alanlar olduğu düşünülmektedir.

Araştırma Mudurnu'da kültürel miras bilinci kapsamında özellikle Ahilik Geleneği ve Esnaf Duası gibi somut olmayan miras unsurlarının, yerel aidiyet ve toplumsal hafıza açısından önemli göstergeler olarak değerlendirilmektedir. Yerel halkın büyük bölümünün bu geleneklere katılım göstermesi, kentsel kimliğin yalnızca fiziksel mekanlar üzerinden değil, sosyal yaşamın bir parçası olarak var olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum HUL yaklaşımında vurgulanan "katmanlı kentsel peyzaj, tarihi ve kültürel uyum, bütüncül miras değeri" gibi maddeler ile doğrudan uyumludur. Buna karşılık, anket bulgularına göre kültürel mirasın yeterince bilinmediğine yönelik algı ile bütüncül korumanın sağlanmadığına ilişkin görüşler, farkındalık ile uygulama arasında bazı boşlukların olduğunu göstermektedir.

Fiziksel dokuya ilişkin bulgular katılımcıların tarihi yapılar konusunda bilgi sahibi olduğunu bununla birlikte restorasyon uygulamalarındaki eksiklikler ve yeni yapıların tarihi doku ile uyumunun sınırlı olduğunu açıklamaktadır. Bu durum, Mudurnu'da kent sakinleri tarafından tarihi dokuya yönelik ilgi ve bilincin yüksek olduğunu ancak mevcut durumun sakinler açısından istenilen düzeyde karşılık bulmadığını göstermektedir. Bunun yanında katılımcıların turizm, tarım ve kentleşme politikalarının dengeli yürütülmediğine ilişkin eleştirel bir bakış açılarının olduğunu söylemek mümkündür.

Ekonomik gelişim açısından yerel halkın tarım ve hayvancılığı öncelikli sektör olarak değerlendirmesi önemli bir veridir. Çünkü ilgili beklentinin Mudurnu'nun kırsal kimliği ve kültürel peyzaj karakteriyle uyumlu bir kalkınma modeli olduğu düşünülmektedir. Bu durum ekonomik beklentinin ekolojik tabanlı bir beklentiyle şekillendiğini göstermektedir. Sanayi tesislerinin doğal ve kültürel çevre üzerinde olumsuz etkiler yarattığına dair algı hem çevresel bilinç açısından hem de tarihi doku üzerinde risk oluşturma yönündeki farkındalık açısından yerel ölçekteki duyarlılığı açıklamaktadır.

Yönetişim ve kurumsal kapasiteye ilişkin bulgular, çalışmanın önemli sonuçları arasındadır. Hem yerel halk hem de muhtarların, karar alma süreçlerinde katılım, iletişim ve bilgilendirme konularında çoğunlukla olumlu bir bakış açısı bulunmamaktadır. Muhtarların belediyenin teknik ve ekonomik kapasitesi ve plan belgelerinin yeterliliği konusunda kararsız veya olumsuz değerlendirmelerde bulunmaları; finansal desteklerin yetersiz görülmesi ve afet risk yönetimine ilişkin kaygılar öne çıkan konular arasındadır. Mevcut bakış açısının değişmesi noktasında HUL yaklaşımında vurgulanan "katılım, risk yönetimi, sorumluluklar ve bütüncül yönetim" konularında güçlendirmelerin yapılması faydalı olacaktır. Bununla beraber hem yerel halkın hem de muhtarların uluslararası işbirliği ağlarına ve koruma projelerine katılım konusunda olumlu bakış açılarının bulunması, Mudurnu için gelecekte planlanacak projelerde önemli bir potansiyel alan sunmaktadır.

Genel olarak değerlendirildiğinde, Mudurnu Kentsel Sit Alanı'nda tarihi kentsel peyzajın doğal, kültürel ve sosyal bileşenleri güçlü bir bütünlük sunmaktadır. Bununla beraber planlama, finansman, yönetim ve kurumsal kapasite boyutlarında geliştirilmeye açık alanlarda bulunmaktadır. Çalışma, HUL yaklaşımının yerel ölçekte algılanma biçimini ortaya koyarak, kavramsal çerçevenin uygulama düzeyindeki karşılığını değerlendirmesi bakımından literatüre katkı sunmaktadır. Özellikle yerel halk algısı, HUL'un değer temelli ve katılımcı yaklaşımı açısından değerlendirme yapmak için önemli bir veri sunmaktadır.

Sonuç olarak, Mudurnu'da bütüncül koruma anlayışının güçlendirilmesi için; katılım odaklı yönetim mekanizmalarının oluşturulması, koruma-kalkınma dengesinin gözetilmesi esas alınarak ekonomik sektörlerin geliştirilmesi, finansal destek araçlarının çeşitlendirilmesi önemli katkılar sağlayacaktır. HUL yaklaşımının altı aşamalı uygulama süreci doğrultusunda geliştirilecek yerel ölçekli stratejilerin hem Mudurnu'nun tarihi dokusunun korunması hem de sürdürülebilir kalkınması açısından önemlidir. HUL yaklaşımının ilkeleri doğrultusunda geliştirilecek stratejilerin, Mudurnu'nun UNESCO Dünya Mirası kriterleriyle daha uyumlu bir yönetim modeli geliştirmesi açısından faydalı olacağı düşünülmektedir.

BEYANLAR

Teşekkürler: Çalışmanın geliştirilmesi ve iyileştirilmesinde katkılarını sunan editör ve hakemlere teşekkürlerimizi sunarız.

Yazar Katkıları: Metodoloji, Ö.T. ve Z.D.; Veri Toplama, Ö.T.; Kaynaklar, G.T.; Veri Düzenleme, G.T.; Yazım—Orijinal Taslak, Ö.T.; G.T; Gözden Geçirme ve Düzenleme, Z.D.; Denetim, Z.D; G.T. Tüm yazarlar makalenin son halini okumuş ve onaylamıştır.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması olmadığını beyan ederler.

Destekleyen Kuruluşlar: Bu araştırma için herhangi bir dış finansman alınmamıştır.

Etik Onay: Düzce Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu tarafından 2026/03 nolu karar ile etik kurul onayı alınmıştır.

İntihal Beyanı: Bu makale intihal açısından değerlendirilmiş ve herhangi bir intihal vakası tespit edilmemiştir.

YZ Araçlarının Kullanımı: Bu çalışmada dil bütünlüğünün güçlendirilmesi ve anlatımın sadeleştirilmesinde OpenAI tarafından geliştirilen ChatGPT aracı, yalnızca dil düzenleme amacıyla kullanılmıştır.

KAYNAKLAR

- Antrop, M. (2004). Landscape change and the urbanization process in Europe. *Landscape and Urban Planning*, 67(1-4), 9-26. [https://doi.org/10.1016/S0169-2046\(03\)00026-4](https://doi.org/10.1016/S0169-2046(03)00026-4)
- Bandarin, F., & van Oers, R. (2012). *The historic urban landscape: Managing heritage in an urban century*. John Wiley & Sons. <https://doi.org/10.1002/9781119968115>
- Baylan, E. (2019). Kültürel peyzaj ve yere bağlılık: Van Kenti örneği. *Yüzüncü Yıl University Journal of Agricultural Sciences*, 29(1), 10-23. <https://doi.org/10.29133/yyutbd.422054>
- Bogenç, Ç. (2019). Safranbolu tarihi kent dokusunun kültürel peyzaj açısından değerlendirilmesi. E. E. Akyüz Levi, Y. Dönmez, & B. Şimşek İlhan (Der.), *Mimarlık, planlama ve tasarım alanında araştırma makaleleri içinde* (ss. 45-57). Gece Akademi.
- Bolu Valiliği. (2026). *Mudurnu*. Retrieved February 04, 2026, from <https://www.bolu.gov.tr/mudurnu>
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (11. baskı). Pegem Akademi.
- Demirarslan, D. (2018). Kentsel ve kültürel bellek bağlamında tarihi bir şehir ve yakın çevresi: Gelibolu. *International Journal of Social and Humanities Sciences Research (JSHSR)*, 5(22), 910-932. <https://doi.org/10.26450/jshsr.442>
- Elyasi, S., & Yamaçlı, R. (2023). Architectural sustainability with cultural heritage values. *Cultural Heritage and Science*, 4(2), 55-61. <https://doi.org/10.58598/cuhes.1282179>
- Escudero Gómez, L. A. (2019). Residents' opinions and perceptions of tourism development in the historic city of Toledo, Spain. *Sustainability*, 11(14), Article 3854. <https://doi.org/10.3390/su11143854>
- Fayad, S., & Buckley, K. (2019). The transformational power of the HUL approach: Lessons from Ballarat, Australia, 2012–2017. In A. Pereira Roders & F. Bandarin (Eds.), *Reshaping Urban Conservation: The Historic Urban Landscape Approach in Action* (pp. 123-148). Springer. https://doi.org/10.1007/978-981-10-8887-2_7
- Fedorenko, Y., & Kolos, Y. (2023). Definition of concept "city": Multidisciplinary approach. In V. Onyshchenko, G. Mammadova, S. Sivitska & A. Gasimov (Eds.), *Proceedings of the 4th International Conference on Building Innovations (ICBI 2022)* (pp. 663-670). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-031-17385-1_54
- Ginzarly, M., & Teller, J. (2018). Eliciting cultural heritage values: Landscape preferences vs representative images of the city. *Journal of Cultural Heritage Management and Sustainable Development*, 8(3), 257-275. <https://doi.org/10.1108/JCHMSD-06-2017-0031>
- Ginzarly, M., Houbart, C., & Teller, J. (2019). The historic urban landscape approach to urban management: A systematic review. *International Journal of Heritage Studies*, 25(10), 999-1019. <https://doi.org/10.1080/13527258.2018.1552615>
- Gong, L., Greenop, K., & Landorf, C. (2025). Slow progress: Integrating the HUL approach into the World Heritage operational guidelines. *Heritage & Society*, 1-23. <https://doi.org/10.1080/2159032X.2025.2554492>
- Gravagnuolo, A., & Girard, L. F. (2017). Multicriteria tools for the implementation of historic urban landscape. *Quality Innovation Prosperity*, 21(1), 186-201. <https://doi.org/10.12776/qip.v21i1.792>
- Güven, A. (2016). Kent, kentleşme ve kentsel yönetim ihtiyacı. *Journal of International Management, Educational and Economics Perspectives*, 4(1), 21-30. <https://izlik.org/JA53GX26EL>
- İmpo İmar. (2015). *Bolu Mudurnu ilave ve revizyon imar planı*. Retrieved February 06, 2026, from <https://impoimar.com/portfolio/item/bolu-mudurnu-ilave-ve-revizyon-imar-planı>
- Koçan, N., & Çorbacı, Ö. L. (2015). Tarihi çevreleri koruma sürecinde yeni yaklaşımlar: Kongre turizmi, Safranbolu çarşısı örneğinde bir araştırma. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 3(2), 31-36.

<https://izlik.org/JA57PT96EF>

- Koçan, N., & Çorbacı Ö. L. (2016). Triangle on nature-culture-history 3000 years old Amasra city and coastal land use strategies. In *Proceedings of the International Conference on Humanities and Cultural Studies* (pp. 256-263).
- Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara I Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu. (2019). 19.12.2019 tarih ve 7148 sayılı tescil kararı. <https://korumakurullari.ktb.gov.tr/Eklenti/68279,19122019-7148-tescilpdf.pdf?0>
- Kültür ve Turizm Bakanlığı, Bolu İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (2026). *Mudurnu*. Retrieved February 04, 2026, from <https://bolu.ktb.gov.tr/TR-355541/mudurnu.html>
- Li, L., & Tang, Y. (2024). Towards the contemporary conservation of cultural heritages: An overview of their conservation history. *Heritage*, 7(1), 175-192. <https://doi.org/10.3390/heritage7010009>
- Mudurnu Kaymakamlığı. (2025). *Mudurnu tarihi*. Retrieved October 27, 2025, from <https://www.mudurnu.gov.tr/mudurnu-tarih>
- Mudurnu Belediyesi. (2026a). *Mudurnu tarihi*. Retrieved February 14, 2026, from <https://mudurnu.bel.tr/mudurnu/mudurnu-tarihi>
- Mudurnu Belediyesi. (2026b). *Mudurnu'nun nüfusu belli oldu*. Retrieved February 19, 2026, from <https://mudurnu.bel.tr/haberler/mudurnunun-nufusu-belli-oldu>
- Rey-Pérez, J., & Pereira Roders, A. (2020). Historic urban landscape: A systematic review, eight years after the adoption of the HUL approach. *Journal of Cultural Heritage Management and Sustainable Development*, 10(3), 233-258. <https://doi.org/10.1108/JCHMSD-05-2018-0036>
- Ripp, M., & Clifford, J. (2025). Heritage-based urban development. *Encyclopedia*, 5(2), Article 82. <https://doi.org/10.3390/encyclopedia5020082>
- Rössler, M. (2006). World Heritage cultural landscapes: A UNESCO flagship programme 1992–2006. *Landscape Research*, 31(4), 333-353. <https://doi.org/10.1080/01426390601004210>
- Silva, G., & Oliveira, M. (2024). Residents' perceptions about tourism development: A comparative analysis of selected locations in the north of Portugal. *European Journal of Tourism, Hospitality and Recreation*, 14(2), 190-205. <https://doi.org/10.2478/ejthr-2024-0014>
- Taylor, K. (2018). Connecting concepts of cultural landscape and historic urban landscape: The politics of similarity. *Built Heritage*, 2(3), 53-67. <https://doi.org/10.1186/BF03545710>
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2025). *Adrese dayalı nüfus kayıt sistemi sonuçları, 2024*. Retrieved February 04, 2026, from <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2024-53783>
- UNESCO. (2011). *Recommendation on the Historic Urban Landscape, including a glossary of definitions*. Retrieved February 11, 2026, from <https://www.unesco.org/en/legal-affairs/recommendation-historic-urban-landscape-including-glossary-definitions>
- UNESCO Türkiye Milli Komisyonu. (n.d.a). *UNESCO Dünya Mirası Listesi*. Retrieved February 11, 2026, from <https://www.unesco.org.tr/Pages/125/122/UNESCO-D%C3%BCnya-Miras%C4%B1-Listesi>
- UNESCO Türkiye Milli Komisyonu. (n.d.b). *Tavsiye kararları*. Retrieved February 11, 2026, from <https://www.unesco.org.tr/Pages/590/176>
- Yıldız, N. E. (2020). Peyzaj mimarlığı açısından tarihi kentler ve kent merkezleri. *International Journal of Social and Humanities Sciences Research (JSHSR)*, 7(63), 3847-3861. <https://doi.org/10.26450/jshsr.2190>
- Yıldız, T. (2022). Katılım, sivil toplum ve somut olmayan kültürel miras. *Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(27), 323-334. <https://izlik.org/JA85HM34YM>
- Yücel, C., & Birdir, S. (2022). Mersin'in UNESCO Dünya Mirası Geçici Listesi'nde yer alan somut kültürel miras değerlerine yönelik yerel halkın algı ve tutumlarının belirlenmesi. *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(2), 1-18. <https://izlik.org/JA59SC67JG>